

Programa Compartim, gestió del coneixement del Departament de Justícia

Fullet per a la sensibilització cap a la mediació i la gent gran

Comunitat Mediació familiar
Novembre 2008

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/es/legalcode.ca>.

Introducció

Aquest fullet aporta una informació per donar a conèixer un nou àmbit d'aplicació de la mediació: el de la gent gran.

El títol és *La mediació en l'àmbit de la gent gran*. Els autors l'han creat amb l'objectiu d'assessorar i difondre la mediació en l'àmbit de la gent gran. S'entén per àmbit de la gent gran qualsevol escenari on s'hagi de conviure amb gent gran (comunitari, sociosanitari, sanitari, centres de persones grans, etc.). S'ha volgut expandir la cultura de la mediació en l'àmbit de la gent gran i orientar-la a possibles professionals derivadors de la mediació.

El fullet l'han elaborat 12 persones, entre elles, mediadors professionals de l'àmbit familiar i comunitari i altres professionals de la gerontologia, de l'àmbit social i sanitari, que des de les seves institucions, els agradaria impulsar la creació i consolidació de serveis de mediació.

El fullet s'ha elaborat a partir del treball en línia des de la plataforma que ha ofert e-Catalunya, així com de les tres trobades presencials on s'han compartit els escrits de la plataforma. S'ha comptat amb l'aportació d'un expert que ha col·laborat en la selecció dels continguts. Malauradament aquests continguts no recullen la riquesa del treball i la reflexió conjunta de tots els professionals.

Els objectius que es pretenen aconseguir amb el fullet són:

- Aportar informació d'un àmbit emergent anomenat *mediació i gent gran* i de les seves possibilitats.
- Respondre algunes preguntes que es poden plantejar els professionals que estan en contacte amb persones grans.

La mediació en l'àmbit de la gent gran

1. Què és la mediació?

La mediació és un mètode pacífic de resolució alternativa de conflictes en què un tercer, la persona mediadora, ajuda les parts a cercar la millor solució per a tots.

2. Què és la mediació en aquest àmbit?

Un procés de mediació amb gent gran consisteix a acompanyar persones, grans i/o del seu entorn, que estan davant de situacions on han de prendre decisions. Aquestes situacions sovint són causa de malestar i les persones implicades necessiten l'acompanyament d'algú que els faciliti el procés (no la decisió), és a dir, un/a professional de la mediació amb eines, recursos i habilitats (empatia, escolta activa, capacitat per facilitar el diàleg des del respecte, etc.).

No necessàriament hem de ser davant d'un conflicte. La mediació va més enllà de la resolució del conflicte, ja que tracta d'ajudar les parts implicades a gestionar-lo i a prendre les decisions que considerin més favorables per a ambdues (tothom hi guanya). La vida diària està feta de petits pactes gràcies als quals podem conviure amb els altres. La mediació és el procés que permet que hi hagi més petits pactes quotidians i, per això, ha de ser capaç de detectar les necessitats de la gent gran i del seu entorn, i treballar alhora amb les seves emocions subjacents.

3. Per què és necessària la mediació en aquest àmbit?

Actualment la gent viu més anys i això planteja a nivell social la necessitat de més recursos i estratègies per afrontar noves situacions familiars, institucionals i comunitàries.

L'ús de la mediació com a eina per a la gestió (prevenció, resolució i transformació) dels conflictes en aquest àmbit acaba repercutint en la qualitat de vida de tots els actors implicats (especialment la gent gran, però també els cuidadors, les famílies, etc.) i genera més convivència i salut.

Afrontar els canvis propis de l'envelliment (per malaltia o per l'aparició de noves situacions associades a la jubilació, a l'economia, a la llar, etc.) requereix una adaptació. Adaptar el procés de mediació a la gent gran permet que aquesta gent pugui prendre part en les decisions que l'afecten directament i ser-ne partícips (per exemple, les relacionades amb el consum en general, les relacionades amb discussions sobre propietats, família, responsabilitats, etc., i aquelles que tenen a veure amb les relacions intergeneracionals).

4. Quins són els avantatges de la mediació en aquest àmbit?

- Prevenir l'escalada dels conflictes, els maltractaments i els costos socials.

- Acompanyar les persones en la gestió del sofriment i la pèrdua quan aquests són inevitables.
- Reforçar les persones perquè siguin protagonistes de les seves decisions vitals i arribin a acords consensuats per elles mateixes (no imposats).
- Afavorir la qualitat de vida i el benestar social.
- Facilitar la comunicació entre les persones en situacions viscudes com un problema, una necessitat o un conflicte.
- Acostar punts de vista i afavorir l'entesa entre persones amb percepcions diferents d'una mateixa realitat; així es generen espais de trobada en situacions de conflicte o problemàtiques.
- Afavorir un canvi de posicionaments des d'on sigui possible el reconeixement i la revalorització mútua de les persones implicades.
- Evitar, en ocasions, el procés judicial i reduir el desgast emocional i material de les persones involucrades en la situació.

5. Com funciona la mediació?

El mediador

- Està a prop de les persones i del seu problema.
- Escolta les parts activament, sense actitud ni voluntat fiscalitzadores.
- Acull cadascuna de les parts sense fer judicis previs.
- Actua com un facilitador, creant un espai de diàleg.
- Fa prevaldre l'equitat comunicativa, el respecte, la dignitat, la seguretat i la col·laboració/cooperació entre els interlocutors.
- Possibilita que siguin les parts implicades les que busquin solucions i puguin arribar a acords satisfactoris per a tothom.

El procés

- És constructiu, neutral i confidencial (res del que diguin les parts sortirà d'allà).
- És flexible: s'adapta al ritme de temps de les persones i fa servir les eines adequades.

- Les persones poden expressar lliurement el seu punt de vista sobre el problema.
- Les persones decideixen si volen participar en el procés de mediació, ja que es tracta d'un procediment voluntari.
- Es fan entrevistes, inicialment, per separat, amb cadascuna de les persones implicades en la situació.
- El mediador valora la possibilitat d'una trobada entre totes les parts implicades per parlar en un mateix espai sobre la situació plantejada, i estableix tant el nombre de sessions necessàries per tractar el cas en particular com el tipus de sessions (individuals o trobades). Si ho considera convenient, durant la trobada, la persona mediadora pot valorar la necessitat d'entrevistar-se per separat amb les persones implicades, és a dir, la persona mediadora condueix el procés, organitzant l'espai i el temps de reunió amb les parts implicades.

6. Quines persones vinculades a la gent gran poden acollir-se a una mediació?

Les persones grans, de vegades, són motiu o causa de conflictes quotidians que es donen en diferents tipus de relacions o en pateixen els efectes:

- pares-fills
- veïns
- amics
- professionals-cuidadors
- familiars i professionals-cuidadors
- persones grans-persones grans
- persones grans-serveis públics (socials, sanitaris, educatius, etc.)

La mediació suposa una gestió positiva d'aquests conflictes i evita, d'aquesta manera, l'ús d'estratègies de poder, coerció, amenaces o enganys.

7. En quines situacions pot ser útil la mediació?

- Esdeveniments vitals importants: jubilacions, separacions i divorcis (poden ser seus o dels fills/es, amb les conseqüències pel que fa a l'estada amb els néts i nétes), etc.
- Presa de decisions legals: herències, testament vital, contractes, transmissions patrimonials, successions en empreses familiars, etc.
- Presa de decisions vitals: malalties, ingressos a residències, relacions intergeneracionals, relacions entre germans sobre com organitzar-se per tenir cura del pare o la mare, etc.
- Convivència i relacions interpersonals: veïns, familiars, amics, etc.

- Dificultats de comunicació: malentesos, discussions, manca de relació amb l'altra part implicada, etc.
- Problemes en l'àmbit comunitari: seguretat, consum, etc.

8. On puc obtenir més informació?

Tot i que la Llei de mediació familiar actual estableix en quins casos es pot aplicar la llei (principalment, en casos de separació o divorci i els seus efectes, conflictes sobre fills en comú, conflictes per raó d'aliments entre parents o d'institucions tutelars), el Projecte de Llei de mediació en l'àmbit de dret privat, que s'està debatent al Parlament de Catalunya està previst que estableixi un camp molt més ampli d'aplicació de la mediació: "La mediació familiar comprèn qualsevol conflicte en l'àmbit del dret de la persona i de la família susceptible de ser plantejat judicialment..." i assenyala de manera específica diferents supòsits on hi poden tenir cabuda els conflictes on la gent gran n'és part o causa.

Marc legal

El Codi de família regula:

- les relacions dels fills amb els parents: el pare i la mare han de facilitar la relació del fill o filla amb els parents, especialment amb l'avi i l'àvia;
- els aliments entre parents: els cònjuges, els descendents, els ascendents i els germans estan obligats a prestar-se aliments; és a dir, tot el que és indispensable per al manteniment, l'habitatge, el vestit i l'assistència mèdica de l'alimentat així com les despeses funeràries;
- la tutela i d'altres institucions tutelars, figures que tenen com a objectiu la protecció de les persones que no tenen legalment reconeguda plena capacitat per dur a terme actuacions de les quals deriven efectes jurídics (està regulat qui pot exercir la tutela o curatela d'una persona declarada incapaç judicialment; el procediment d'incapacitació s'inicia amb una demanda amb intervenció d'advocat i procurador).

El Codi civil de Catalunya regula:

- les successions: la successió hereditària, la capacitat successòria, la successió testada (amb testament) o intestada (sense testament), els pactes successoris, les donacions per causa de mort, la llegítima, la quarta vidual, etc.

La Llei sobre els drets d'informació referents a la salut i l'autonomia del pacient regula:

- el document de voluntats anticipades –el testament vital– (declaració realitzada lliurement per una persona major d'edat, amb capacitat d'obrar suficient, adreçada al metge que l'atendrà quan arribi el moment, i on s'expressen les instruccions que cal tenir en compte si el declarant es troba en una situació en què les circumstàncies no li permetessin expressar la seva voluntat).

La Llei sobre situacions convivencials d'ajuda mútua regula:

- les relacions de convivència de dues persones o més en un mateix habitatge habitual que, sense constituir una família nuclear, comparteixen, amb voluntat de permanència i d'ajuda mútua, les despeses comunes o el treball domèstic, o ambdues coses, tant si la distribució és igual com desigual i tant si la càrrega econòmica només és assumida per algun o alguns dels convivents i la del treball per l'altre o els altres.

La Llei de la dependència regula:

- les condicions bàsiques de promoció de l'autonomia personal i l'atenció a les persones en situació de dependència. Són titulars dels drets establerts a la Llei les persones que es troben en situació de dependència en grau I (dependència moderada), grau II (dependència severa) i grau III (gran dependència).

La Llei de serveis socials regula:

- el sistema de serveis socials amb la finalitat de garantir-ne a la ciutadania l'accés universal i que aquests es prestin amb els requisits i els estàndards de qualitat òptims. Inclou com a serveis socials tots els serveis i prestacions d'atenció a les persones amb dependència. La Llei crea la figura del professional de referència que ofereix orientació i fa les gestions necessàries per satisfer les necessitats socials.

La Llei de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les administracions públiques de Catalunya regula:

- els diversos tipus d'excedències i els permisos vinculats a la cura de fills o familiars.

La Llei de l'estatut dels treballadors també estableix el dret a la reducció de la jornada de treball per a qui tingui cura d'una persona amb discapacitat física, psíquica o sensorial i el dret d'excedència dels treballadors per tenir cura d'un familiar que no es pugui valer per ell mateix.

Recursos

- Serveis municipals de mediació comunitària o ciutadana
- Centre de Mediació Familiar de Catalunya

Expert

Quico Maños

Coordinadora

Immaculada Armadans

E-moderadora

Núria Villanueva

Autors

Montse Enrich

Blanca Igual Ayerbe

Elena Izquierdo

Marc Cadafalch

Clara De Balanzó

Oscar E. Lakiszyk

Marta Malo

Miguel Martin

Bruna Mola Sanna

Maria Percaz

Sandra Sacristà

Montse Tarrech

Institució promotora

Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre de Mediació Familiar de la Generalitat de Catalunya.

Institucions col·laboradores

Universitat de Barcelona

Fundació Pere Tarrés

Ajuntament de Viladecans